

TE TU O TE MAORI.

(Te roanga atu.)

No te tatutanga o te Rongo Pai (te mea e kiiia nei e te Maori naana ia i whakangaro) ka tau te rangimarie ki Niu Tirenī katoa, katahi ka ea ake te manawa o te Iwi Maori. Mahue ana nga tikanga o te whawhai, tauri katoa ana ki te mahi oranga mo ratou, na, kua pai haere, kua ora. Otira, Aue! kaore i roa kua puta mai tetahi taniwha whakarihariha hei hoto i a ratou. I te takiwa e noho ohooho ana te Maori i te wehi i ona hoa riri, e noho topu ana, kaore hoki i marara haere ki wahi ke, a e tiaki tupato ana ratou i a ratou wahine kaore hoki te tangata pokanoa e tata mai ki te whakararuraru i a ratou. Tena no te kitenga o nga pakeha tutu kua watea te huarahi ki a ratou, ka whakatata atu ki nga kainga maori whakawai ai i a ratou wahine. A, te panaia rawatia atu e nga Maori ana taru whakarihariha, tauri ke ana ki te whakamanuhiri i aua tu pakeha e whakatipu ana i te kino i roto i a ratou, a kihai i roa kua tae rawa etahi tangata Maori ki te kawae atu i a ratou tamahine ki runga kaupuke patu tohoro ki whea atu ranei hei wahine ma nga pakeha whakarihariha kia riro mai ai he moni ma ratou, he poro tupeka noa ranei. Na tenei tikanga i pangia ai nga Maori e nga mate kino katoa e tipu haere nei i roto i a ratou.

I te tau 1848 i whakaatu atu a Te Wiremu Parata (te Pihopa tuatahi o Waiapu) ki te Komiti i Ingarangi i te tipuranga nui tangata o tenei raruraru. I mea ia, "Kua riro atu te nuinga o nga kotiro Maori i nga whakawai-nga a te pakeha, waihoki ka kore he wahine ma te whakatipuranga taitamariki o enei takiwa; ki te mau tonu tenei tikanga, e kore e roa ka moti rawa atu enei hapu."

Na kia ata whakaarohia e tatou, no mua noa atu i kitea ai enei taru kino, a he nui hoki nga akoranga a nga kaumatua ki te Iwi Maori kia tahia atu enei mea whakarihariha katoa i roto i o ratou marae, a kihai i rongo. Tipu ake ana i runga i enei ko te kai-waipiro, a nui atu te tangata i patua e tenei kai. Mate tinana, mate wairua, mate rawa kore, mate kohuru, tahae, mauahara, aha noa iho, a no te tino tutukitanga ka rupahu te Maori na te Whakapono ia i patu. Aue taikiri e! te tohe pohehe a te iwi nei. He whanoke!

Tenei ano te mau nei etahi tikanga kuare a te Maori. Tetahi ko te moe huihui ki roto ki te whare kotahi, ahakoa tane, wahine, tangata ora, tangata mate, kaore he tikanga. Ma

tenei tu tikanga ki te pangia tetahi o ratou e te mate piwa, hakihiaki, koroputaputa, aha atu ranei ka pa mai ki te katoa, a ko nga mea kaha anake nga mea e ora noa.

Tera atu enei tetahi ture kino, ara ko te moenga o nga taitamariki i o ratou whanaunga tata. E mohio ana nga tangata whakatiputipu kararehe i te ture mo tenei, a he aha i whakakorua ai ki a ratou ake ano? Ko ta te pakeha tikanga me whai atu ki nga mea matara rawa atu kei whakatipuria ake he tamariki ngokore ma ratou.

Heoi ra e koro, me mutu i konei enei kupu kei raawa te korokoro o ta taua manu ki te kai-horotia e ia.

Tera atu pea te tino tohunga kei muri mana e tu ake ki te turaki i enei korero horihori.

Na to hoa,

na HOHEPA PEKA.

Turanganui.

HE WHAKAARO.

Otepoti, (Dunedin.)

Hune 10, 1900.

Ki te Etita o TE PIPIWHARAUAROA,

E hoa, tena koe.

Mau e tuku atu enei kupu ruarua ki nga wahi e rere ai to manu.

I a au i te takiwa o Ngatiporou e haere ana ka rongo au kei te kohia he moni hei whakatu i tetahi kowhatu whakamahara a Eruera Kawhia. He tangata tika tenei a Eruera kia maharatia e tatou, e nga whakatipuranga hoki e haere ake nei. Mo runga i te aha o te whakamahara taku ka mea ake nei. He kowhatu anake ranei te whakamahara mo te tangata? Ko te whakamahara ranei tenei e hangaia ara? Kaore ranei he whakamahara ke atu? E hoa, te take i nui ai a Eruera Kawhia ki roto ki nga whakaaro o nga iwi e mohio ana ki a ia, chara i te mea na tona kauwhau rangatira, engari nana i whakakotahi nga hapu o te Tai-rawhiti. He whakamahara te kowhatu kaore e mau ki roto o te ngakau, no te mea ka tu ki te wahi kotahi anake.

Tena iana nga whakamahara kowhatu e mohiotia ana kia tania ake. Kei Wharekahi-ka no Te Houkamau; kei Wai-o-matatini no Nehe Rapata; kei Kaiti no Hirini te Kani-a-Takirau. Kia tae tonu te tangata ki enei kainga katahi ano ka mohio, ko Te Houka-